



СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Језик
српског народа

ЈУ Службени гласник Републике Српске,
Бања Лука, Вељка Млађеновића бб
Телефон/факс: (051) 456-331, 456-341
E-mail: sgrs.redakcija@slglasnik.org
sgrs.oglasni@slglasnik.org
sgrs.finansije@slglasnik.org
sgrs.online@slglasnik.org

www.slglasnik.org

Петак, 4. јун 2021. године

БАЊА ЛУКА

Број 51

Год. XXX

Жиро рачуни: Нова банка а.д. Бања Лука
555-007-00001332-44
НЛБ банка а.д. Бања Лука
562-099-00004292-34
Sberbank а.д. Бања Лука
567-162-10000010-81
UniCredit Bank а.д. Бања Лука
551-001-00029639-61
Комерцијална банка а.д. Бања Лука
571-010-00001043-39
Addiko Bank а.д. Бања Лука
552-030-00026976-18

994

Члан 4.

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ *Tomato spotted wilt virus*, TSWV У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ У 2021. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Tomato spotted wilt virus*, TSWV на подручју Републике Српске у 2021. години.

Члан 2.

Циљ Програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантински штетног организма *Tomato spotted wilt virus*, TSWV код произвођача расада, произвођача поврћа и цвијећа и других врста домаћина патогена који су наведени у члану 4. овог програма.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантински штетног организма *Tomato spotted wilt virus*, TSWV спроводи се на цијелој територији Републике Српске.

(2) Институција која има овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из става 1. овог члана (у даљем тексту: овлашћена институција) спроводи посебан надзор код произвођача расада, произвођача поврћа и цвијетних врста које су домаћини *Tomato spotted wilt virus*, TSWV.

(3) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(4) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(1) Програмом посебног надзора обухваћене су најважније биљке домаћини овог вируса, попут паприке (*Capsicum annuum* L.), парадајза (*Solanum lycopersicum* L.), плави патлиџан (*Solanum melongena* L.), салата (*Lactuca sativa* L.), грашак (*Pisum sativum* L.), пасуљ (*Phaseolus vulgaris* L.), врежасте културе (краставац, диња, лубеница), дукан (*Nicotiana tabacum* L.), кромпир (*Solanum tuberosum* L.) и велики број украсних биљака (*Chrysanthemum indicum* и *Pelargonium* L., *Alstroemeria*, *Anemone*, *Antirrhinum*, *Araceae*, *Aster*, *Begonia*, *Bouvardia*, *Calceolaria*, *Callistephus*, *Celosia*, *Cestrum*, *Columnnea*, *Cyclamen*, *Dahlia*, *Dendranthema* x *grandiflorum*, *Eustoma*, *Fatsia japonica*, *Gazania*, *Gerbera*, *Gladiolus*, *Hydrangea*, *Impatiens*, *Iris*, *Kalanchoe*, *Leucanthemum*, *Limonium*, *Pelargonium*, *Ranunculus*, *Saintpaulia*, *Senecio cruentus*, *Sinningia*, *Tagetes*, *Verbena*, *Vinca* и *Zinnia*) и друге које буду читовале симптомима обољења вирусом.

(2) *Tomato spotted wilt virus*, TSWV преноси се зараженим расадом и резницама и трипсима, од којих су најважнији *Frankliniella occidentalis* (западни цвијетни трипс), *F. schultzei* (памуков трипс), *F. fusca* (луков трипс), *Thrips tabaci* (дуванов трипс), *T. setosus*, *T. moultoni*, *F. tenuicornis*, *F. bispinosa*, *Lithrips dorsalis* и *Scirtothrips dorsalis*.

Члан 5.

(1) Визуелне прегледе и узимање службених узорка у производним засадима и расадницама домаћина врши овлашћена институција уз присуство запослених у Министарству, који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди, а који одређују локацију и засад за узимање узорка.

(2) Лабораторијске анализе свих службених узорка на присуство карантинског вируса овог програма врши овлашћена институција.

Члан 6.

Одабир локација за спровођење овог програма врши се на основу биологије штетног вируса и вектора, климатских услова за њихов развој, географске дистрибуције и величине површина на којима су заступљене биљне врсте биљки домаћина.

Члан 7.

Прописани ток визуелног прегледа и метода узорковања за лабораторијске анализе наведени су у Прилогу 1. овог програма, који чини његов саставни дио.

Члан 8.

Преглед дистрибуције и броја узорака за лабораторијско испитивање присуства Tomato spotted wilt virus, TSWV из производних засада и регистрованих расадника приказани су у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио, а детаљан приказ броја узорака биће дефинисан уговором о условима за реализацију и коришћење средстава за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 9.

(1) Визуелно се прегледају површине на којима су заступљене биљке домаћини, а при опису мјеста и узимања узорака описује се мјесто узорковања са обавезним означавањем GPS позиције, те се то наводи у Записнику о узимању узорака и пријави узорака, који се налази у Прилогу 3. овог програма и чини његов саставни дио.

(2) На основу резултата спровођења овог програма, узорковања и извјештаја из лабораторија, овлашћене институције дужне су да израде карту подручја са извршеним визуелним прегледима, карту локација узорковања и карте локација са позитивним узорцима користећи Фито-Гис апликацију.

(3) Карте из става 2. овог члана достављају се Министарству у електронском облику.

Члан 10.

(1) Рок за узимање узорака код произвођача расада, произвођача поврћа и цвјетних врста, те достављање узорака овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа јесте 1. децембар 2021. године.

(2) Коначни извјештај о спроведеном програму и карте из члана 9. став 2. овог програма достављају се Министарству до 10. децембра 2021. године.

(3) Вршиоци посебног надзора одмах извјештавају Министарство о посебним догађајима током спровођења овог програма, а посебно о свим случајевима откривања карантинских вируса који су предмет посебног надзора.

(4) У случају откривања штетних организама који су предмет посебног надзора, вршиоци одмах обавјештавају Министарство и Инспекторат, који предузима неопходне фитосанитарне мјере с циљем спречавања ширења и сузбијања штетног организма, а у складу са прописима из ове области, те о томе обавјештава Министарство.

(5) Укупни резултати овог програма воде се и достављају Министарству на обрасцима 1. и 2, који се налазе у Прилогу 4. овог програма и чине његов саставни дио.

Члан 11.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2021. години – право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 12.

Ступањем на снагу овог програма престаје да важи Програм посебног надзора над присуством Tomato spotted wilt virus, TSWV на подручју Републике Српске у 2020. години ("Службени гласник Републике Српске", број 34/20).

Члан 13.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.03.3-330-1260/21
24. маја 2021. године
Бањалука

Министар,
Др **Борис Пашалић**, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Ток визуелног прегледа и метода узорковања

1.1. Ток визуелног прегледа

Симптоми проузроковани другим tospovirusima не разликују се од оних које изазива TSWV. Симптоми могу подсјећати на физиопатије или на симптоме бактеријских или микозних обољења. Некротичне пјеге на лишћу могу да подсјећају и на оштећења од пестицида. У неким случајевима заразе су латентне, односно без видљивих симптома. Такве биљке представљају највећу опасност и извор заразе у затвореним просторима. Код биљака домаћина, укључујући парадајз, импатиенс, цикламу, бегонију и глоксинију, јављају се специфични симптоми у виду концентричних прстенова на лишћу, цвјетовима или плодовима. Ове зонирани пјеге, које имају изглед мете, у почетку су жуте или љубичасте, а касније могу да постану жутосмеђе или смеђе. Као специфични симптоми јављају се и бронзаста боја на најмлађем лишћу парадајза и љубичасте пруге на стаблу парадајза и импатиенса. Заједничко без испољавања симптома на различитим домаћинима јесу прстенасте пјеге (жути или тамносмеђи некротични прстенови) или друге линијске шаре, црне пруге на петелкама и стаблу, некротичне пјеге на лишћу или некроза врха биљака. На парадајзу се уочава бронзастост лишћа, коврцање, некротичне пруге и тачке на лишћу. Тамносмеђе пруге појављују се и на лисним дршкама, стабљичи и вршним дијеловима. Биљке су крхљаве и слабијег пораста у поређењу са незараженим. Зрели плодови испољавају свијетлоцрвене или жуте регије на pokožици. На паприци симптоми се огледају појавом крхљавих и хлоротичних биљака. Лишће може да испољава хлоротичну цртичавост или мозаик са некротичним пјегама. Некротичне пруге јављају се и на стабљичи све до терминалних изданка. Код салате инфекција почиње на лишћу које постаје хлоротично са смеђим мрљама. Промјена боје шири се на унутрашње лишће и доводи до престанка раста на једној страни биљке. На хризантемама постоји широк спектар варијација симптома између сорти. Обично црне пруге на стабљичи и увелост појављују се. На *Sinningia* spp инфицирани листови показују жуте или смеђе пјеге на листовима или различите патерне. Некротичне прстенасте пјеге на лишћу импатиенса.

1.2. Узимање узорака

Приликом узорковања треба водити рачуна о неравнојерној дистрибуцији вируса у биљци. Начин одабира биљног материјала: препоручен за припрему узорака за тестирање ELISA тестом и RT-PCR. Неопходно је узорковати биљни орган са израженим симптомима, узорак формирати и од различитих симптома на различитим биљним органима са више дијелова исте биљке. Обратити пажњу да се одвојени узорци формирају од што различитијих симптома присутних у усјеву.

Уколико не постоје биљке са симптомима, потребно је извршити преглед усјева у проходу у облику слова W или дијагонално или по редовима. Без обзира на то који начин прохода се одабере, треба сакупити лишће биљака без симптома по случајном избору. Најмање по 50 узорака листовата треба сакупити из једног усјева. Од сакупљеног лишћа без симптома треба правити збирне узорке, пет група по десет листовата, за лабораторијско тестирање.

Када се ради о резницама као вегетативном пропагативном материјалу или усјева који је јако осјетљив, неопходно је стално узорковање биљака без симптома, јер оне служе као извор инокулума за даље ширења TSWV.

Приликом проверавања фитосанитарног статуса расада парадајза на економски важне вирусе треба укључити и TSWV јер је парадајз једна од јако осјетљивих гајених биљака на овај вирус. Узорковање треба обавити када је расад у фази да има четири до шест правих листовата. Ако је у питању мања производња расада, преглед и узорковање треба обавити како је то напријед наведено. У случају веће производње парадајза, гдје је производња по једном стакленичком објекту око 100.000 сијанаца парадајза у полистиренским контејнерима, узорковање треба обавити по раму облика слова W на сваких 2 m² (око 2.300 биљака), треба сакупити 24 подузорка које чине листови појединачних биљака. Тако одабрани подузорци чувају се у једној пластичној кеси и од њих се формира јединица узорка за тестирање, чија величина треба да буде 1,2 g.

1.3. Методологија лабораторијских анализа биљних узорака

Врши се међународно признатим методама описаним у PM 7/34 (1) Tomato spotted wilt tospovirus, Impatiens necrotic spot tospovirus and Watermelon silver mottle tospovirus, Bulletin OEPP/EPPO Bulletin (2004) 34 и PM 7/139 (1) Tospoviruses (Genus Orthotospovirus), OEPP/EPPO Bulletin (2020) 50 (2), 217–240.

ПРИЛОГ 2.

Табела 1. Преглед дистрибуције и броја узорака за лабораторијско тестирање у мјестима раста биљака домаћина у Републици Српској
 Tomato spotted wilt virus, TSWV на биљкама домаћинима из члана 4. овог програма који је спроведен од овлашћене институције на унутрашњем подручју Републике Српске у 2021. години

Регија	Биљке домаћини (повртарско-ратарске биљке, цвијеће и украсно биље)
Производни засади и регистровани расадници	80

ПРИЛОГ 3.

Записник за посебан надзора над присуством TSWV Tomato spotted wilt virus
 (Прегледи површина произвођача расада и производних засада биљки домаћина за лабораторијску анализу)
 Број: бр. регије – бр. службе – крај маја до краја јуна – ваш број, година
 Нпр.: 01-01a-III-10/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.../2021.
 Датум:
 Шифре узорка:
 Подаци о произвођачу

Назив	
Адреса	
Телефон	
Број пољопривредног газдинства	

Подаци о биљној врсти

Подручје	
Општина	
Катастарска општина	
Потес	
Прегледана површина	
Поријекло биљног материјала	
GPS координате	
Врста биљке домаћина	
Сорта	
Дијелови биљке који се узоркују	
Поријекло расада уколико је производни засад	

Примједбе: _____

Одговорно лице
 произвођач / увозник / власник биља

Овлашћено лице
 за преглед

ПРИЛОГ 4.

Образац 1. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством TSWV на биљкама домаћинима из члана 4. овог програма који је спроведен од овлашћене институције на унутрашњем подручју Републике Српске у 2021. години

Произвођачи расада	Повртарско-ратарске биљке	Цвијеће и украсно биљке	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			
Производни засади	Повртарско-ратарске биљке	Цвијеће и украсне биљке	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			

Образац 2. Списак GPS координата у XY координатном систему са мјеста узорковања

Редни број	Подручје	Власник биља	X координата	Y координата	Вријеме прегледа / узорковања	Биљна врста	Резултат лабораторијске анализе
1.							

Након завршетка Програма посебног надзора, попуњене табеле у електронској форми потребно је доставити Министарству на имејл: mps@mps.vladars.net.

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2021. године.